03/09/2022

Ένα σύντομο σημείωμα για το βίο του Αγίου Νεκταρίου και ερμηνευτική προσέγγιση σε λόγο του προς τους νέους

/ Γνώμες

- ***Του Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’***

Ὁ μέγιστος καί λαμπρός Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας μας, ἅγιος Νεκτάριος, καταγόταν ἀπό τήν Σηλυβρία τῆς Θράκης καί γεννήθηκε τήν 1 Ὀκτωβρίου 1846 ἀπὸ εὐσεβεῖς γονεῖς.

Κατά κόσμον τό ὄνομά του ἦταν Ἀναστάσιος Κεφαλᾶς. Ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα στήν πατρίδα του καί συνέχισε στήν Κων/λη, συγχρόνως ἐργαζόμενος. Ἔζησε τὴν παιδική του καί ἐφηβική ἡλικία μέ σωφροσύνῃ καὶ ἀγνότητα. 20 χρονῶν γίνεται δάσκαλος στό χωριό Λιθί τῆς νήσου Χίου καί ἀρχίζει τό ἔργο τῆς προσφορᾶς καί τῆς μαρτυρίας Χριστοῦ.

Ποθοῦσε τόν μοναχικό βίο, γι' αὐτό καί τό 1876 ἐκάρη μοναχός στή Νέα Μονή τῆς Χίου, ὅπου παρέμεινε 3 χρόνια. Τό 1877 χειροτονήθηκε διάκονος.

Ἀργότερα ἦλθε στήν Ἀθήνα γιά συνέχιση τῶν σπουδῶν του καί γράφεται τό 1982 στή Θεολογική Σχολή. Ὡς σπουδαστής διακρινόταν γιά τό ἦθος καί τὴν ἐπίδοσή του.

Ὅταν πῆρε τό πτυχίο του, ἔφυγε γιά τήν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου ὁ ἐκεῖ Πατριάρχης Σωφρόνιος τόν χειροτόνησε πρεσβύτερο στόν πατριαρχικό ναό τοῦ Ἁγ. Σάββα τό 1886. Καί τό 1889 χειροτονεῖται Μητροπολίτης Πενταπόλεως στόν Ἱ. Ναό Ἁγ. Νικολάου Καΐρου καί ἐργάζεται στόν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου μέ θεῖο ζῆλο καί ἐξαιρετική αὐταπάρνηση.

Ἀπό διάφορες ὅμως συκοφαντίες καί ζηλοτυπίες τόν ἠνάγκασαν νά φύγει ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια καί νά ἔλθει στήν Ἀθήνα, πάμφτωχος, συκοφαντημένος καί ἀδικημένος, ὅπου καί διορίζεται, μετά ἀπό πολύ κόπο, ἱεροκήρυκας στήν Εὔβοια (1891) πρῶτα καί στήν Φωκίδα (1893) ἀργότερα.

Τό 1894 ἀναλαμβάνει τήν διεύθυνση τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς πού διακόνησε μέ τά σπάνια πνευματικά καί ψυχικά του χαρίσματα γιά 16 ὁλόκληρα χρόνια. Ὁ ἴδιος ἦταν ἕνα ὁλοζώντανο ὑπόδειγμα ἁγιότητος στούς σπουδαστές.Ἀλλά καί σ' ὅλο τό λεκανοπέδιο τῆς Ἀττικῆς ἡ δράση του ἦταν ὠφέλιμη καί οἰκοδομητική γιά τόν πιστό λαό. Τό 1898 ἐπισκέφθηκε τό Ἅγιον Ὄρος καί συνδέθηκε πνευματικά μέ τόν ἐκεῖ γέροντα Δανιήλ. Στήν Ἀθήνα εἶχε φιλία μέ τόν παπά – Νικόλα Πλανᾶ, τόν π. Ἱερώνυμο Σιμωνοπετρίτη καί μέ ἄλλους εὐλαβεῖς κληρικούς.

Ὅταν παραιτήθηκε (τό 1908) γιά λόγους ὑγείας ἀπό τήν θέση τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ριζαρείου, ἀπεσύρθη στήν Αἴγινα, στό μοναστήρι τῆς Ἁγ. Τριάδος, πού εἶχε ἱδρύσει τό 1904.

Στήν Αἴγινα διῆλθε τά ὑπόλοιπα χρόνια τῆς ζωῆς του μέ αὐστηρά ἀσκητική ζωή, μέ ὀσιότητα βίου, μέ μεγάλη ταπείνωση καί πολλή προσευχή. Ἐκεῖ ἔγραψε καί τίς πιό πολλές μελέτες του. Θεωρεῖται ὁ πολυγραφότατος ἅγιος τῶν τελευταίων αἰώνων.

Σέ ἡλικία 74 ἐτῶν, παρέδωκε τό πνεῦμα στόν Κύριο, στίς 9 Νοεμβρίου 1920 στό Ἀρεταίειον Νοσοκομεῖον Ἀθηνῶν. (Σήμερα διατηρεῖται στόν δεύτερο ὄροφο τό δωμάτιο, ὅπου ἐκοιμήθη ὁ ἅγιος καί ἔγινε καί τό πρῶτο θαῦμα, ὡς προσκυνηματικός χῶρος).

Τό σκήνωμα μεταφέρθηκε στήν Αἴγινα καί τάφηκε στό προαύλιο τῆς μονῆς. Στίς 3 Σεπτ. τοῦ ἔτους 1953 ἔγινε μέ πολύ εὐλάβεια ἡ ἀνακομιδή τοῦ λειψάνου του ἀπ’ ὅπου ἀνέβλυζε εὐωδία καί μύρο.

Ὅταν ζοῦσε ὁ Ἅγ. Νεκτάριος ἔκαμε πολλά θαύματα μέ τήν δύναμη τῆς προσευχῆς του. Ἀλλά κυρίως μετά τήν κοίμησή του ὅπως καί τά τελευταῖα χρόνια πολλά εἶναι τὰ θαύματα πού ἐνεργεῖ δι᾽ αὐτοῦ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ σ᾽ αὐτούς πού προστρέχουν κοντά του καί τόν ἐπικαλοῦνται μέ πίστη.

Ἡ συνείδηση τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ πολύ νωρίς τόν εἶχε ἀνακηρύξει ἅγιον καί ὅσιον. Ἐπίσημα δέ, ἡ ἁγιοκατάταξή του ἔγινε μέ «Πατριαρχικήν Πρᾶξιν», τό 1961 καί καθορίστηκε ἡ μνήμη του νὰ τελεῖται στίς 9 Νοεμβρίου, ἡμερομηνία τῆς ἐκδημίας του πρός τόν Κύριον. Τό δέ 1998 τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας μέ «Συνοδική Διαγνώμη» ἐξεζήτησε τήν συγγνώμη τοῦ Ἁγίου γιά τήν γνωστή δοκιμασία καί τόν παραπικρασμό του.

Εἶναι πλέον γνωστή ἡ συρροή ἀπό κάθε τόπο καί ἀπό τό ἐξωτερικό, τοῦ πιστοῦ λαοῦ, στὸ μοναστήρι του, καί στόν τάφο του γιά νά τόν προσκυνήσουν καί νά πάρουν τήν εὐχή του, ὅπως χαρακτηριστικά λέγεται.

Ἡμεῖς, ὁ ἐλάχιστος ἐν Ἐπισκόποις, εὐλαβούμεθα παιδιόθεν τά μέγιστα τόν Ἅγιον τῶν χρόνων μας, Ἐπίσκοπο Πενταπόλεως καί πνευματικό ἔφορο τῆς νήσου Αἰγίνης, Ἅγιο Νεκτάριο τόν θαυματουργόν, τόν ἔχουμε πατέρα καί προστάτην καί διηνεκῶς ἐπικαλούμεθα ταῖς πρεσβείαις του ἐπί πάντας διά τό ἔλεος καί τήν Χάριν τοῦ Σωτῆρος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Στή συνέχεια παραθέτουμε μία ἑρμηνευτική προσέγγιση στό λόγο τοῦ Ἁγίου πρός τούς νέους: Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὡς ἱεροκήρυξ στήν περιοχή τῆς Φθιώτιδος, ἐξεφώνησε ἕνα ὑπέροχο λόγο στό Γυμνάσιο τῆς Λαμίας στίς 8 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1893. Ὁ λόγος αὐτός, ποὺ ἀργότερα ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος τόν ἐξέδωσε, ἀπευθύνεται στούς νέους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔχει ὅμως ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον καί

γιά τήν σημερινή νεότητα. Τό θέμα τῆς ὁμιλία του ἦταν : "Ἡ κλῆσις τῶν ἐφήβων ἐν τῇ κοινωνίᾳ".

Στόν πρόλογό του χρησιμοποιεῖ τέσσερα πολύ χαρακτηριστικά καί οὐσιώδη ρήματα: Λέγει στούς μαθητές ὅτι ".... θὰ ὑπομνήσω ὑμῖν, ὅσα ἤδη καλῶς ἐδιδάχθητε, προτρέψω δὲ ὑμᾶς εἰς τήν τῶν δεδιδαγμένων ἀκριβῶς τήρησιν, ἐνθαρρύνω ὑμᾶς πρὸς τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας, καί ἐνισχύσω ὑμῶν τὸ φρόνημα πρός τήν τῆς ἀρετῆς ἐνάσκησιν". Στή συνέχεια, αἰτιολογεῖ τόν λόγον γιά τόν ὁποῖο κάμνει τήν ὁμιλία του αὐτή. "Τό πρός ὑμᾶς τοῦτο καθῆκον μου ἐθεώρησα τοσούτῳ ἐπιβάλλον, καί κατεπεῖγον, ὅσῳ σπουδαία καί ἐπείγουσα τελεῖ ἡ ἐφηβική ἡλικία· καί σπουδαία μέν διά τήν ἐπιλαχοῦσαν αὐτῇ μεγάλην ἀποστολήν, ἐπείγουσαν δέ, διά τό βραχυχρόνιον αὐτῆς, καθ᾽ ὅ δέον νά συντελεσθῶσι πολλά καί μεγάλα".

Χαρακτηρίζει τήν ἐφηβική ἡλικία σάν τήν πιό σπουδαία ἀπ᾽ ὅλες τίς ἡλικίες "διότι οἷός τις κατ᾽ αὐτήν ἀναδειχθῇ, τοιοῦτος καί τόν βίον διανύει". Ἑπομένως, συνεχίζει ὁ ἅγιος ὁμιλητής, χρειάζεται ἕνας ἀγῶνας ἐπιμέλειας καὶ φροντίδας στήν ἡλικία αὐτή μέ σκοπό ν' ἀποκτήσει τήν ἀρετή, νά γεμίσει μέ θεάρεστα ἔργα. Καί δέν περιφρονεῖ καθόλου τό νεαρόν τῆς ἡλικίας, ἀλλά τοὐναντίον τοὺς δημιουργεῖ τό αἴσθημα τῆς εὐθύνης γιά τό μέλλον τῆς πατρίδος. Τονίζει χαρακτηριστικά : "Ἴδού ὑμεῖς μετ᾽ ὀλίγον ἄνδρες τέλειοι, εἰς δὲ τὰς χεῖρας ὑμῶν τὸ ἔθνος παραδώσωσι πάντα τὰ κειμήλια, τάς δυνάμεις, τόν στόλον, τόν στρατόν, τά ἀξιώματα, τήν παιδείαν, τάς ἐπιστήμας, τάς τέχνας, τήν προγονικήν εὔκλειαν, τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν, τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἔθνους καὶ τὸ μεγαλεῖον του. Ἴδού μετ᾽ ὀλίγον, ἡ διοίκησις τοῦ κράτους, ἡ ἐξουσία, τό βῆμα, ἡ βουλή, τά δικαστήρια, ἡ Ἐκκλησία, οἱ ἱεροί ἄμβωνες καὶ πᾶσαι αἱ τῆς πολιτείας λειτουργίαι παραδίδονται εἰς χεῖρας σας ".

Ἄλλωστε τήν προτροπή του αὐτή γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν δὲν τὴν ἀφήνει μετέωρη. Θέλει νά βοηθήσει εἰλικρινά τούς ἀκροατές του στόν δύσκολο αὐτό ἀγῶνα. Καί ἔρχεται στό πρακτικό μέρος τῆς ὁμιλίας του: "Δεῦτε ἐξετάσωμεν πῶς προαλειφόμενοι καί τι πράττοντες δύνανται στερρῇ τῷ βήματι βαίνοντες νά βαδίσωσιν ἀκλινῶς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ ἀγαπήσωμεν αὐτήν, καὶ νὰ στεφθῶσιν ἐπ' αὐτῆς".

Καί ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἔτσι καὶ ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἀρχίζει ἀπό τήν αὐτογνωσία. Εἶναι τὸ πρώτιστο χρέος. "Ἀνάγκη νά γνωρίσωμεν ἑαυτούς". Μόνο μέ θεμέλιο τήν αὐτογνωσία μπορεῖ κανείς καί τήν ψυχική του ὑγεία νά βρεῖ, ἀλλά καί νά ἀποκτήσει τίς ἀρετές, νά φθάσει στή θεογνωσία καί τήν ἑτερογνωσία. Θεωρεῖ τὴν γνῶσι τοῦ ἑαυτοῦ σάν τὸν ἀληθινό ὁδηγό πρός τήν ἀρετή. Καί ἐπεξηγεῖ: "Ὁ ἄνθρωπος γινώσκων ἑαυτόν γινώσκει ὅτι εἶναι ὂν λογικόν,

νοερόν καὶ αὐτεξούσιον, ἐπομένως ὅτι εἶναι ὅν θρησκευτικόν, κοινωνικόν, ἠθικόν, ἐλεύθερον, θείου νοῦ δεκτικόν, καὶ πνευματικῶς ἀθάνατον. Τό λογικόν, ἐπιβάλλει αὐτῷ, τὸ ὀρθῶς διανοεῖσθαι κρίνειν καί συλλογίζεσθαι. Τὸ αὐτεξούσιον, τό πράττειν καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πνεύματος, τό δέ νοερόν τό προνοεῖν περί τοῦ πνεύματος. Τὸ θρησκευτικόν, διδάσκει φοβεῖσθαι τόν Θεόν, τὸ κοινωνικόν, τό ὑποστηρίζειν τάς κοινωνίας, τὸ ἠθικόν, τό τηρεῖν τοὺς θείους καί ἀνθρωπίνους νόμους, τό ἐλεύθερον κρατεῖν ἑαυτόν ἀδούλωτον τοῖς πάθεσι, τὸ θείου νοῦ δεκτικόν, τήν ἐπιζήτησιν τοῦ θείου φωτός. Τό δέ πνευματικῶς ἀθάνατον, τὴν τήρησιν τοῦ πνεύματος ἐν ἀγνότητι καί καθαρότητι”.

Προχωρεῖ ἔπειτα, ὁ γλαφυρότατος Ἅγιος Νεκτάριος, στὸ κέντρο τῆς ὁμιλίας του. Παίρνει καὶ ἐξετάζει ἕνα – ἕνα τά βασικά καθήκοντα πρός τόν Θεόν, πρός τόν πλησίον καί πρός τὸν ἑαυτόν. Μέ πολύ βαθύτητα καί μεθοδικότητα ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς θεοσέβειας ποὺ τὴν κατατάσσει στήν πρώτη γραμμή γιά νά οἰκοδομηθεῖ ὁ ἐνάρετος βίος. Στήν συνέχεια, ὁμιλεῖ γιὰ τὴν δικαιοσύνη, βάση γιά τά καθήκοντα πρός τόν πλησίον καί γιά τήν μεγάλη ἀξία τῆς ἀλήθειας, τήν ὁποῖα θεωρεῖ “τελειοποιόν τῆς ἀρετῆς”. Τό τέταρτο βασικό του θέμα εἶναι ἡ ἐπιστήμη. Γράφει χαρακτηριστικά γι’ αὐτήν ὁ λόγιος ἱεράρχης: ‘’Ὡς ἡ ἀλήθεια τελειοῖ καὶ ἀναδεικνύει εἰκόνα Θεοῦ τόν ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀναδεικνύει αὐτόν τό ὑπέρτατον τῶν δημιουργημάτων διδάσκουσα αὐτόν τά τε θεῖα τά τε ἀνθρώπινα”. Καί θέτει ὁ ἴδιος ὅμως τήν ἐρώτηση. “Ἀλλ’ ὁποία ἄρα γε ἐπιστήμη; ἡ θεολογία, ἡ φιλολογία, ἡ ἀστρονομία, ἡ φυσική, ἡ νομική, ἡ ἰατρική; Πάντως οὐχί˙ ἀλλ’ ἡ ἀληθής σοφία αὕτη εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν ὡς περιέχουσα τό καθόλου”. Καὶ ἀμέσως παραθέτει τόν ὁρισμό τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅτι ἀληθής σοφία εἶναι «ἡ ἐπιστήμη τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῶν τούτοις αἰτίων». Ἔτσι, δίνοντας τήν θεολογική διάσταση στήν ἔννοια καί στό γεγονός τῆς ἐπιστήμης, χωρίς καμμιά ἀπολύτως περιφρόνηση “εἰς τάς κατά μέρος ἐπιστήμας” ὅπως τάς ὀνομάζει, προτρέπει τούς νέους στήν ἀπόκτηση τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς. “Ταύτην τὴν ἐπιστήμην ὀφείλομεν νά ἀποκτήσωμεν καθ᾽ ὅτι αὕτη ἐπιστέφει τοὺς ἀγῶνας καί ἀνυψοῖ τόν ἄνθρωπον”.

*

Κατ’ αὐτὸ τὸν τρόπο εὔγλωττα προσφέρει τήν γραμμή πλεύσεως πού μέ μιά ὡραία φράση τήν χαρακτηρίζει ὡς “στάθμιση τοῦ βίου”. Τὸ ὑπόλοιπο τῆς ὁμιλίας του ἀφιερώνεται σέ μιά ἐμπέδωση τῆς ἀνάγκης νά γνωρίσει ὁ ἄνθρωπος τόν ἑαυτόν του, νά ἔλθει σὲ ἐπίγνωση τοῦ ὀντολογικοῦ του εἶναι, τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Ἀντιπαραβάλλει τήν γνῶσι μὲ τὴν ἄγνοια, ἡ ὁποία μυρία συνεπάγεται τὰ ἁμαρτήματα. Καί μάλιστα, συνεχίζει, ἡ ἄγνοια τοῦ ἐσωτερικοῦ περιεχομένου τοῦ ἀνθρώπου ”γεννᾶ τήν οἴησιν, τόν τύφον καί τήν ἀλαζονείαν, ἐξ ὧν τό ἰδιόβουλον

γεννᾶται συμφέρον, ὅπερ ὑπεκκαῖον τά συμφυῆ καί σύντροφα πάθη, ἐκκρούει τούς λογισμούς, καὶ τὰς μὲν προνούσας κακίας σμικρύνει, ἤ καί ἀποκρύπτει, τάς δὲ μὴ προνούσας ἀρετὰς πλάττει, ἐπιδεικνύει καί ἀπονέμει ἑαυτῇ· καί οὗτος εἶναι ὁ σκόπελος πρὸς ὅν προσαράσσει καί ναυαγεῖ. Τὸ γὰρ ἐξαπατᾶσθαι ἑαυτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ πάντων χαλεπώτατον". Γιά νά καταλήξει, ὁ σοφός καί ἔμπειρος ἀνθρωπογνώστης ἱεράρχης, στό συμπέρασμα "ὅθεν ἀναγκαῖον τό παράγγελμα "Γνῶθι σαὐτόν" ὅπως εἶναι καὶ ὁ τίτλος κάποιου ἄλλου ἔργου του. Ἔτσι, ὁ διανοούμενος ἱεροκήρυκας βεβαιώνει ἀπόλυτα στήν τελευταία παράγραφο τῆς ὁμιλίας του ὅτι "αἱ ἐπιστῆμαι ἄνευ καλῆς ἀγωγῆς, ἄνευ τοῦ γνῶθι σαὐτόν μᾶλλον ἔβλαψαν ἤ ὠφέλησαν". Καὶ διαπιστώνει: "Πόσοι ἐπιστήμονες καί σήμερον διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, διά τήν ἄγνοιαν ἑαυτῶν, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, διδάσκουσι ψυχοφθόρους διδασκαλίας καί παντοίας πλάνης μεστάς;".

Πράγματι, ὁ ἅγιος Νεκτάριος μέ τήν πλατειά γνῶσι καί κατοχή τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καί τῆς πατερικῆς γραμματείας, μέ τήν βαθειά καί ἀκλόνητη πίστη του στόν Χριστὸ καὶ τὴν ἐμβάθυνση στή θεία διδασκαλία Του καταθέτει μερικές πολύ ἐπιγραμματικές μαρτυρίες καί ἀλήθειες. Σ' αὐτὸ τὸν βοηθᾶ ἡ γλαφυρότητα τοῦ λόγου του, ἡ πεῖρα του καί ἡ ἐκλεπτυσμένη πνευματικότητά του. Ἔτσι, δίνει στούς νέους πού σπουδάζουν τό κριτήριο γιά νά μποροῦν νά διακρίνουν τὴν ἀληθινὴ ἀπό τήν ψευδῆ γνῶσι καί μόρφωση. Τούς καθοδηγεῖ οὐσιαστικά καί ρεαλιστικά, σάν ἄριστος ψυχολόγος καί παιδαγωγός καί μπορεῖ καί συνιστᾶ στούς ἀκροατές του πατρικά καί ξεκάθαρα: "Ὅθεν, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, σοφίας τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης ἀνάγκη νά γίνετε ἐρασταί τῆς διδασκούσης ὑμᾶς περί τό ὑμῶν αὐτῶν, ὁποῖοί τινες ἐστέ, καί περί Θεοῦ οἷός ἐστιν τῆς γνωριζούσης ὑμῖν τά τε θεῖα τά τε ἀνθρώπινα, ὡς καθ᾽ ἑαυτά ἔχουσι, καί ποδηγετούσης ἀσφαλῶς εἰς τρίβους εὐθείας, πρός τοὺς τρίβους τῆς εὐσεβείας, δικαιοσύνης καί ἀληθείας˙ διότι ἄνευ τῆς κατ᾽ ἀρετὴν εὐσέβειαν καί ἐπιστήμην ἀγωγῆς, ἀνέφικτος ὁ ὕψιστος τοῦ ἀνθρώπου προορισμός".

Μεγάλες ἀλήθειες ἀπό ἕνα μεγάλο ἄνδρα. Πολύτιμες συμβουλές ἀπό ἕνα πεπαιδευμένο ἱεράρχη. Τέτοιοι λόγοι, ἀποτελοῦν τὰ πνευματικά κεφάλαια πού κληρονόμησαν οἱ νεοέλληνες. Καί σέ τέτοια μνημειακά κείμενα θά ἄξιζε καί πάλιν νὰ ἀναβαπτιστεῖ ἡ νεότητα. Ἡ σημερινή νεότητα πού νοιώθει τήν ὑποβάθμιση τοῦ πολιτισμοῦ μας καί πού τήν θωπεύει καί τήν τρέφει ἡ καταναλωτική κοινωνία. Τότε μπορεῖ νὰ ἀφυπνιστεῖ ἡ ναρκωμένη συνείδηση καί νά φωτιστεῖ γιά νά οἰκοδομήσει μιά νέα ζωή. Μιά ζωή, γνήσια καί ἀληθινή, ὅπως τήν περιμένει πάντοτε, ὁ τῆς «τεθλιμμένης ὁδοῦ», τῆς ἀνεξικακίας καί τῆς καλωσύνης, ἅγιός μας Νεκτάριος.